

Motion till riksdagen

1988/89: So538

av Alf Wennerfors (m)

Institutet för psykosocial miljömedicin

Insikten om att olika förhållanden i miljön kan ha negativa effekter på människors hälsa och välbefinnande är utbredd i vårt land och har satt tydliga spår i den politiska verksamheten. Huvuddelen av uppmärksamheten ägnas den fysikaliska och kemiska miljön.

På senare år har emellertid allt större intresse ägnats även den psykosociala miljön, t. ex. i boendet, skolmiljön, arbetslivet och i omsorgen om äldre och på andra sätt vårdbehövande.

De sistnämnda aspekterna har uppmärksammats bl. a. i den s. k. HS 90-utredningens huvudrapport Hälsa- och sjukvård inför 90-talet, regeringens härpå grundade proposition 1984/85:181, och senast i regeringens skrivelse till riksdagen 1987/88:172 om folkhälsans utveckling m. m.

På motsvarande sätt har regeringen i sina kommittédirektiv uppdragit åt arbetsmiljökommissionen att kartlägga förhållandena i arbetsmiljön, som ger upphov till arbetsskador, med beaktande även av "förhållandena av mer sammansatt natur" inklusive de psykosociala arbetsförhållandena.

Direktiven konstaterar att arbetsskadorna, de långa sjukskrivningarna och förtidspensionerna medför stora (53 miljarder kr. för år 1989) och stigande offentliga utgifter för försäkringsskyddet. Till detta kommer minskade skatteinkomster för stat och kommun, stora sjukfrånvarokostnader för företag och förvaltningar, och stora problem och lidanden för de människor som drabbas.

Detta gör det angeläget att identifiera orsakerna till miljöframkallad ohälsa. Problemet är nämligen att dagens kunnande om orsakssambanden är mycket otillfredsställande. Inte minst gäller detta ifråga om den psykosociala miljöns effekter, såväl i arbetet som i olika slags vårdarbete som på fritiden, eftersom sambanden där ofta är komplicerade och mätproblemen betydande.

En logisk följd av dessa förhållanden borde vara en ökad satsning på framgångsrika forskargruppen inom detta forskningsområde. Sådana satsningar har också motiverats och utlovats i de senaste forskningspropositionerna men hittills kommit till stånd i alltför liten omfattning.

Ett av de mycket få statliga organ, som direkt har till uppgift att bedriva forskning, utbildning, dokumentation och information om den psykosociala miljön och dess hälsoeffekter är det 1980-07-01 inrättade Statens institut för psykosocial miljömedicin (IPM). Trots sina stora och svåra arbetsuppgifter gavs institutet vid sin tillkomst endast mycket begränsade ekonomiska och personella resurser, de sistnämnda med endast 8 1/2 fasta tjänster över riksdagen.

Trots denna återhållsamhet i resurstilldelningen har IPM sedan dess utvecklats synnerligen positivt, med hög kvalitet och kvantitet på samtliga sina verksamhetsområden. Detta framgår av en omfattande utvärdering som utförts av en grupp, externa sakkunniga. Den *grundvetenskapliga* värderingen gjordes av professorn i fysiologi vid Göteborgs universitet, Björn Folkow. Verksamhetens kvalitet och relevans ur *klinisk* synpunkt bedömdes speciellt av professorn i psykiatri vid Helsingfors universitet, Kalle Achté. Verksamhetens *samhällsrelevans* och överensstämmelse med statsmakternas intentioner värderades av före LO-ordföranden, numera ordföranden i Cancerfonden, Gunnar Nilsson.

I deras gemensamma och enhälliga yttrande framhålls att IPM:s verksamhet har "en mycket hög samhällsrelevans", är "imponerande såväl kvalitativt som kvantitativt" har "ett högt internationellt anseende" och på det hela taget "ter sig som en av världens ledande inom detta angelägna, omfattande, men ofta mycket svårtillgängliga forskningsområde". Även vad gäller IPM:s verksamheten i form av utredning, utbildning, information-dokumentation och rådgivning-service "synes kvalitet och omfattning vara mycket hög".

Så mycket mer egendomligt är det att regeringen i sin budgetproposition i stället för att följa sakkunniggruppens rekommendationer om en försiktig utbyggnad av resurserna för IPM faktiskt på ett mycket kännbart sätt drar ned på resurserna till denna uppenbarligen ovanligt framgångsrika forskargrupp.

IPM är organiserat i tre enheter. Dessa har sin inriktning på arbetsmiljö och hälsa, allmän social miljö och hälsa, och vårdmiljö och hälsa. Varje enhet leds av en chef (professor), som är läkare eller beteendevetare. Till sin hjälp har varje enhetschef en assistent, om – för bästa tvärvetenskaplighet inom enheten – är läkare om chefen är beteendevetare och vice versa.

Därutöver har IPM förutom sin arvodesanställda föreståndare (professor) bara två ytterligare tjänster på riksstaten. Den ena avser en informatör, som svarar för uppbyggnaden av informationsdatabasen och den externa och interna informationen, den andra institutets enda administratör. Det är helt uppenbart orimligt att tro att så små resurser tillåter ytterligare besparingar. Visserligen undantar regeringen i sin hemställan till riksdagen IPM från tillämpningen av huvudförslaget. Samtidigt beräknas emellertid lönekostnadsanslaget på ett sådant sätt att lönedel kommer att saknas under budgetåret 1989/90 för 1 1/2 av institutets totalt 8 1/2 fasta tjänster. Underskottet är 331 000 kr., ett i statsbudgetsammanhang obetydligt belopp som emellertid är helt livsviktigt för ett så litet institut som IPM. En nedskärning av verksamheten med 1 1/2 tjänst skulle nämligen drabba verksamheten synnerligen hårt, eftersom varje enhet bara har två fasta tjänster. Administrationen och informationsverksamheten sköts av vardera en tjänst.

Speciellt orimligt ter sig en sådan njugghet i budgetbehandlingen mot bakgrund av den klart dokumenterade höga kvaliteten och stora omfattningen i institutets verksamheter, och avnämarnas i ett flertal skrivelser till regeringen dokumenterade höga tillfredsställelse med IPM insatser.

Hemställan

Mot. 1988/89

So538

Med stöd av vad som anförts i motionen hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare medel till institutet för psykosocial miljömedicin.

Stockholm den 24 januari 1989

Alf Wennerfors (m)

